

הלכות מריפות ל-לא

קמו

אצבעו שם או מכנים ידו לתוך פיה ודוחק שם אם לא בצבין (פירוש ענין תנועה) המוח ולא יצא מהנקב בידוע שלא ניקב קרום של מוח וכשרה ואם יצא מריפה. הגה: ואין אין צקילין צנדיקת הטריפות ולכן יש להטריף אם ניקב עטם הגולגולת [ב] כלל שהוא צנוף אפילו צנוף דינשה (נשערים דמהרא"י שער ל"א ונא"ו הארוך כלל 5"ד).

לא דין נקיבת המוח וקרומיו וכו' ד' סעיפים:

א *המוח יש לו ב' קרומים [א] זה על זה ניקב התחתון נקב *מפולש מריפה אבל אם ניקב העליון לברו [ב] כשרה. הגה: ויש מטריפין ג"כ

באר הגולה

א אוקימ' דרב ושמואל וכלשואו כהרא וכניסת הספרים דעת הרמב"ם בפ"ז מהלכות שחיטה.
ב דה"ן שם במשנה ורשב"א בחרושו.

[ב] ככל שהוא. אבל אם נשבר העצם אף על פי שחור ונקשר שבר אל שבר יחדיו ידובקו לא מהני. דלא מהני חור ונקשר שבר אל שבר יחדיו ידובקו אלא כשהמריפות היא מצד שברית העצם עצמה כגון כרגל שנשבר העצם ויצא לחוץ שאם חור ונקשר אמרינן דראי לא יצא לחוץ שאילו יצא לחוץ ונמרף לא היה חור ונקשר שבר אל שבר יחדיו ידובקו. אבל הכא שהמריפות היא משום חשש נקיבת הקרום ואף בעוף המים המריפות היא משום שסוף הקרום ליפסק כמש"ל^ט לא מהני חור ונקשר. כמו דלא מהני מהאי מעמא כנשבר הרגל במקום צומת הגידין וחור ונקשר שבר אל שבר יחדיו ידובקו להאוסרים דלקמן סוס"י נ"ו וכמ"ש רמ"א שם שכן עיקר. ודין אוזות ותרנגולות שיש להם חומטרות בראשיהן ונקבים בגולגולתן עיין לקמן סי' נ"ד א':

[א] זה על זה. העליון מחובר לגולגולת מבפנים והוא חוק והתחתון הוא שהמוח מונח בתוכו והוא רך ודק מאד וראה כמוח עצמו (רש"א ור"ן):

[ב] כשרה. הדלכה למשה מסיני ניקב קרום של מוח מריפה. ואין נקרא קרום של מוח אלא התחתון שהמוח מונח בתוכו ולא העליון המחובר לגולגולת. ואיבא למאן דאמר כגמרא"י שניקב העליון לברו טרפה שהתחתון רך ואינו מוגין אלא ניקב התחתון לברו כשרה שהעליון חזק מוגין. ומאחר דלא איפסקא הלכתא כגמרא כתב כבה"ג"י להטריף בשניהם והוה דעת היש ממריפים שבהג"ה. והא דלעיל סי' ל"ט בעוף שנשבו חולדה

ז השלפת עפ"י פס"ד צ"צ ג. ג (וכתב אומ"ר הגאון ז"ל ... עכ"ל). וגם לקמן סי' לב ס"ק ג צוין לכאן.
ח תורת הבית הארוך בית ב ש"ג (נב, ב), בשם ס' התרומה סוס"י בה. מור ולבוש סי' נה ס"ב.
ט ביאורי רבנו לסימן זה לא הגיע לידנו.
י וכן הוכיח משם לקמן סי' לב ס"ק ג.
יא סימן זה בשנו"ל לא הגיע לידנו, וראה באר היטב כאן ס"ק ו (דקום האוסרים והמתיירים). פס"ד צ"צ ג. ד (יש לצוד כמה התיירים). שו"ת צ"צ סי' ב.

סימן לא

א מה, א ד"ה קרמא עילאה וד"ה אע"ג דלא.

ב (א) ד"ה קרמא תהא.
ג נב, סע"א (יח מריפות שבמושגה שם, ואחד מהם ניקב קרום של מוח).
ד רבי ושמואל בר נחמני שם.
ה מה, א.
ו רא"ש פ"ג סי' יא, בשם רבנו שמשון.
ז רא"ש שם.
ח כן הובא משגו בהגהות אשרי פ"ג סי' יא, נאור זרוע ח"א סי' תג. וראה בה"ג סי' סא (קבו, ד).
ט סעף ב.

קמד הלכות טריפות לא

נמקד העליון לנד (צה"ג הציאו הגהות אשיירי ות"ה סימן קס"ו והגהות ש"ד סימן פ"ז) והכי נהוג אס לא [ג] נמקוס הפסד מרובה (דעת עלמו).

ב גהמוח עצמו [ד] שגרבק מעט ממנו או נתמעך והקרום קיים כשרה ואם נשפך כמים או יכרונג טריפה. ^ה ואם נמצאו מים בתוך הקרום

באר הגולה

ג שם אמרי כי רב לענין חוט השדרה ומשמע שם הה"ה ד הר"ף.
ה הר"ש הלוי פ"ג סי"ב בשם הר"א הלוי ובה"ג במתו.

שמכנס אצבע לתוך פיו ודוחק שם ואם לא יצא המוח בידוע שלא ניקב קרום של מוח ולא חיישנין שמו העליון לברו ניקב^י היינו מושם שאם היה ניקב העליון שהוא חזק או התחתון שהוא רך מאד היה נשקע^ה כדחיקת האצבע שדוחק את המוח למעלה^ז והיה המוח מבצבץ ויוצא דרך הנקב שבעליון (גמרא^ז). והא דלא חיישנין שמו ניקב התחתון לברו^י היינו מושם שהחולדה נשיכתה מלמעלה וכן אם נגפה בעין או באבן^י מלמעלה (רא"ש^י):

[ג] בתפסד מרובה. רש"ל^י וב"ח^י אוסרים אף בתפסד מרובה מאחר דספיקא דאורייתא היא והובא במ"ו ובש"ך^י אבל הפרי חדש ותבואות שור^כ הסכימו לרמ"א להקל בתפסד מרובה:

[ד] שגרבק מעט. לשון המור אם חסר מן המוח מעט כגון שגרבק^כ בו.

ובגמרא^כ אמרינן גבי חוט השדרה שנפסק ברובו טריפה אמר רב הונא רובו שאמר רוב עורו (אם נתחך רוב היקף עורו סביב אף על פי שהמוח לא נפרד כלום טריפה^כ) מוח זה לא מעלה ולא מוריד. אמר ר' יהושע בן לוי נתמרך פסול נתמסמס פסול איזהו המריכה ואיזהו המסמסה המריכה כל שנשפך כקיתון (שנעשה המוח רך כמים בתוך הקרום ואם היו נוקבים אותו היה יוצא דרך הנקב^כ) מסמסה כל שאינו יכול לעמוד (מפני שנעשה צלול אבל לא כל כך שיהיה נשפך כקיתון של מים אם היו נוקבים אותו אבל כשאוהזין אותו ומניח קצתו למעלה מידו היה נכפף ונפל^כ). וכל הני נתמרך ונתמסמס בכלל נפסק החוט הן דקים להו לרבנן שמתוך לקיו זה עתיד לנקוב ולפסוק אי נמי אין פיסוק גדול מזה ואף על גב דמוח זה לא מעלה ולא מוריד הני מילי בנפרד אבל בהמריכה והמסמסה הפסק הוא (ר"ן^כ). ולשון מסמסה פירש הר"ף^כ שנמס כרונג מפני האש. בעי ר' ירמיה אינו יכול לעמוד מפני כבדו (שהוא עב וכבד אבל לא נתמרך מכפנים^כ) מאי (חולי הוא

^א להקט המגופרת כאן בניקב העליון לברו.
^ב בדפוס זימאמורי: אילוי צ"ל נפסק. ועי' בגמ' הלוי דף [ג] (שם ע"א: מיפקע פקע).
^ג רש"י שם ד"ה תתאה מיפקע.
^ד שם.
^ה לדעה המגופרת בניקב התחתון לברו.
^ו טור וש"ע סי' ל ס"ב.
^ז פ"ג סי' יא (כיון שהמכה על ראשה לא ינקוב התחתון בלא העליון).
^ח כ"ש פ"ג סי' יא.
^ט ד"ה כתב בהגהת אשירי.

הלכות טריפות לא

קמה

זה שמכבדו או לא) תיקו. כי רב אמרי נתמסמס פסול (כדקאמרת) נתמוזמו כשר. ופירש"י³³ נתמוזמו נתרוקן מהמוח מקצתו מאליו. והר"ף פירש נתמוזמו נתנדנד ממקומו. מיתבי רבי שמעון בן אלעזר אומר בהמה שנתמוזמו מוחה טריפה היא נתמסמס אהמר עכ"ל הגמרא ופירוש רש"י.

וכתב הרא"ש³⁴ מדמקשה ממה אהוט השררה אלמא דהמרכה והמסמסה פוסלת במוח (כלומר דקיימא לן כרבי שמעון בן אלעזר). וכתב הרשב"א בתורת הבית הארוך³⁵ המעם דכל שהגיע המוח להפסד זה עתיד הקרום לינקב (ולמאן דאמר שנקיבת קרום העליון לכד הוא דמיטרפא כו' צריך לומר שגם קרום העליון עתיד לינקב על ידי זה). ושעור מסמסה במוח פ"ה הרשב"א בתורת הבית הקציר³⁶ והמור דהיינו שנתרכך כל כך שבנגוד בחוט השררה אם היו מעמידים אותו לא היה עומד טריפה אבל אם לא הגיע לשעור ריבך זה אף על פי שנתנדנד כשירה עכ"ל. ורוצה לומר שנתנדנד מחמת הריבך שנתרכך ונתמעך מעט. וכן כתב הרמב"ם³⁷ וש"ע סי' ל"ב [ב] שנתנדנד מחמת המעוך. והוא הדין אם נתנדנד מחמת נפילה שנפלה ממקום גבוה (רשב"א בתורת הבית הארוך³⁸). והוא גמרא³⁹) בין בחוט השררה בין במוח שבראש. והיו כפירוש הר"ף בנתמוזמו⁴⁰. ובסעיף [ד'] שם פסק הש"ע גם כן כפירש"י בנתמוזמו⁴¹. והכי נמי הבא גבי מוח נתכוין הש"ע⁴² לשני הפירושים דנרקב היינו שחסר ממנו המוח מעט כמ"ש לעיל בשם הטור והיינו כפירש"י ונתמעך הוא כפירוש הר"ף והרשב"א.

וכתב הש"ך⁴³ דהוקא כשנחסר מעט בענין שכיוצא בו בחוט השררה אם היה מניח הריקן למעלה מידו היה עומד ולא היה נכפף כשר אבל אם נחסר הרבה שאז כיוצא בו בחוט השררה אלו היה יוצא הרבה למעלה מידו היה נכפף מריפה. וכן גבי חוט השררה נמי דינא הכי ולכן כתב הש"ע סי' ל"ב ס"ד נחסר קצת מהמוח ונתרוקן כשר לאפוקי נחסר הרבה שאז טריפה דכיון שאם היה מעמידו בידו היה הריקן שחוזן לידו שוחה. אבל בנתמסמס לא הולקו לא כאן ולא כסיומן ל"ב בין מעט להרבה לפי שררכו להתמסמס הרבה עכ"ל. ולפי זה גם בנתמסמס מעט כמו בנחסר מעט דהיינו כשמקום המסמוס שחוזן לידו עומד ואינו נכפף מפני שהוא מעט מועיר. דסבירא ליה להש"ך דמשערינן במקום המסמוס או במקום הריקן לחוד שחוזן לידו ויותר לא יהיה יוצא כלום חוץ לידו למעלה במקום המסמוס או במקום הריקן⁴⁴.

אבל התבואת שור⁴⁵ חולק עליו וכתב דאפילו משהו שנתמסמס מהמוח שבראש אצל הקרום טריפה וכן חוט השררה אפילו נתמסמס כל שהוא כאורך החוט רק שהוא רבוב עביו והקיפו במקום אחד טריפה שהרי הוא נכפף באותו מקום המסמוס ואינו יכול לעמוד כשאוחזו בידו למטה ומנה יוצא למעלה מידו מעט כל כך בענין שאם לא היה נתמסמס

כט שם ד"ה נתמוזמו.

ל מושא"כ נחסר טריפה, ויתבאר לקמן (ד"ה אבל שמת).

לא פ"ה סי' יב.

לב בית ב ש"ג (לא, א), והוא כפירוש הא"י ב"ן (ורש"י)

שהובא לעיל.

לג בית ב ש"ג (לא, א).

לד פ"ט ה"א.

לה שם (מ, א).

לו מה, ב.

לז שהובא לעיל (מתנדנד).

לח שהובא לעיל (נתרוקן).

לט במה שכתב כאן: שנירקב מעט נמנו או נתמעך

(שמכשיר בשניהם, דלא כשיבת הר"ף וסויעתו

שמכשירים רק בנתמעך ונתנדנד. ויתבאר לקמן בסוף הסי' ק).

מ ס"ק ב, ופי' לב ס"ק ג.

מא ראה פס"ד צ"צ נה, ד.

מב ס"ק ב.

הלכות טריפות לא

קמו

כלל הדין עומד ולא היה נכפף ועכשיו מפני שנתמסמסם רוב עביו במקום אחד הרי המעט שלמעלה ממקום המסמסם מכבד ונופל. ולפי זה גם בנחטר ונתרוקן קצת אינו יכול לעמוד בשמחה יוצא למעלה מידו מעט מן החוט השלם שלמעלה ממקום הירוקן שהרי מעט החוט השלם הוה הוא מכבד ונופל. והא דמכשרינן בנחטר קצת היינו משום דלא איתמר שיעורא דכל שמעמידו ואינו עומד אלא לענין מסמסה והוא לקותא כמות ומתוך לקותא זה עתיד לנקוב ולפסוק אף עורו מה שאין כן בנחטר מעט שאינו לקותא כל כך אף שאינו יכול לעמוד לא איכפת לן. כמו דלא איכפת לן אם אינו יכול לעמוד מפני כובדו אם תמצי לומר שאינו חולי ולקותא כדלעיל¹⁰¹. ומעט לאו דוקא אלא הוא הדין נחטר ונתרוקן הריבה רק שיהיה מיעוט החוט לאפוקי נתרוקן רובו (עיין ברתו ופלתיו¹⁰²). וכן הדין כמות שבראש האמור נחטר הריבה כשירה כל שלא נחטר רובו. ולא כתב הרשב"א בתורת הבית הקצר והמור כמות שבראש כאם שכנגדו בחוט השדרה אם היו מעמידים לא היה עומד מריפה כדלעיל אלא לענין שיעור הריבויך אם נתרך כל כך ונתמסמסם שיעור ריבויך ומסמסם דחוט השדרה אבל לענין גודל המקום שנתמסמסם או שנתרך אין לשער כלל כמות שבראש שכנגדו בחוט השדרה. דאף אם המצי' לומר כמו שכתב הש"ך שיעור מקום המסמסם הפוסל הוא כל שאינו יכול לעמוד וכן בחסרון מכל מקום כמות שבראש כיון שהוא יכול לעמוד לפי שהוא כקדירה¹⁰³ רחבה למה ופסול. על כרחך לא נאמר שיעור דכל שמעמידו ואינו עומד אלא לענין שיעור הריבויך בלבד אבל למקום המסמסם לא נאמר בו שיעור כלל אלא אפילו ככל שהוא פסול משום דלקותא היא כמות וחולי המתפשט יותר ועתיד הקרום לינקב¹⁰⁴. מה שאין כן בחסרון או אפילו בנרקיב ונתמעך כל שלא הגיע לשיעור ריבויך דנתמסמסם. כן דעת התבואות שור וסיעתו לפירוש הרא"ש¹⁰⁵ וסיעתו נבי' נמצא מים בתוך הקרום דלקמן בשו"ע (שדרכיו שם לקוחים מהרא"ש וסיעתו ואינו בנמרא). דסבירא להו הא דנתמרך ונתמסמסם פסול בחוט השדרה במשהו באורך רק שהוא רוב עביו והקיפו דומיא דנפסק החוט היינו טעמא משום שהוא חולי ולקותא וסופו לפסוק אף עורו ריבוי¹⁰⁶ (מה שאין כן בנתמוזו דהיינו חסרון שאינו חולי ולקותא כל כך. ומשום הכי סבירא להו להרא"ש וסיעתו להטריף גם כמות שבראש אם נתמסמסם כל שהוא סמוך לקרום כדלקמן בשו"ע) משום שהוא לקותא וסוף הקרום לינקב שהרי נקיבתו במשהו¹⁰⁷.

אבל שיטת הרמב"ם¹⁰⁸ כהר"ף רבוב¹⁰⁹ דנתמוזו היינו נתנדנד דוקא על ידי מיעוד קצת (או על ידי נפילה) אבל אם נתרוקן ונחטר קצת ממש גרע¹¹⁰ מנתמסמסם. משום¹¹¹ דסבירא ליה דהיינו טעמא דנתמסמסם פסול לאו משום שסוף העור לפסוק¹¹² דהא ריאה שנשפכה

נתמסמסם מוח שבראש סמוך לקרום מריפה במשהו, ובמחו
שכחוט השדרה מריפה כריב הקיפה.
נ פ"ט ה"א (במחו שבשרה), ופ"ו ה"ד (במחו שבראש).
נד דהא כללי הפוסקים והתוראה כלל קצת.
נב שלפי מה שיתבאר כאן דינו שוה לתמסמסם, ולדעת
הב"ח ונסת הגדולה (הלקמן סוף הס"ק) בנחטר
במשהו מריפה.
נג ביאר שיטת הרמב"ם והר"ף שלפנינו בנייה על דברי
הרשב"א ח"ו סי' ב'י"ב (שצוין בסוף ד"ה זה).
נד כפירוש הראשון בר"ן (ורשב"א), וכפירוש הרשב"א
שהובא לעיל (ד"ה ובנמרא וד"ה וכתב הרא"ש).

מג בהעקת האיביעא שבנמרא שם.
מז ס"ק ג (שגם הוא הקשה על הש"ך, ופירש שגו"ש מעט
הוא לאפוקי רוב).
מח כדלקמן סי' ה'.
מו כפירוש הראשון בר"ן (ורשב"א), וכפירוש הרשב"א
שהובא לעיל (ד"ה ובנמרא וד"ה וכתב הרא"ש).
מז פ"ג ס"ה יב, בשם הראב"ה (סי' א"פ ע"ס) והב"ח.
מח כדלקמן סי' לב ס"א, שדוקא בנפסק רוב הקף עורו
הוא מריפה.
מט וא"כ לפי שיטה זו נחטר ונתרוקן אינו נאסר עד
שיחטר רוב המוח שבראש או בחוט השדרה, ואם

הלכות טריפות לא

קמז

בקתון כשירד¹⁰¹ ולא אמרין סוף הקרומים לינקב אלא היינו מעמא משום דכל שנתמסמם רואין אותו כאילו אינו כראיתא בנמרא¹⁰² וכדלקמן סי' נ"ו והוה ליה הפסק בחוט כמ"ש לעיל בשם הר"ן¹⁰³ דאף על גב דמוח זה לא מעלה ולא מוריד הני מילי בנפרד לחוד אבל בהמרכה ומסמסה הוה ליה נפסק החוט דאין פיסוק גדול מזה מאחר שרואין כאילו אינו. וכ"ל¹⁰⁴ בנחטר קצת ממש ונתרוקן כרוב¹⁰⁵ עביו והקיפו (עיין ב"ח¹⁰⁶ ובנסת הגדולה¹⁰⁷). והא דנתמסמם פסול במוח שבראש היינו נמי מהאי מעמא משום דרואין כאלו אינו וניטל המוח פסול דטריפות ניקב קרום של מוח אינו אלא משום שהקרום מגין על המוח מכל הפסד וקלקול. ומשום הכי פליגי בנמרא¹⁰⁸ איזו קרום פוסל בנקיבתו דלמאן דאמר קרמא עילאה סבירא ליה שוהו המגין (עיין רא"ש¹⁰⁹) מפני שהוא חזק ומתקיים ומאן דאמר קרמא תתאה סבירא ליה שוהו המגין מפני שהוא דבוק למוח ממש. ואם כן אם ניטל המוח אין צריך לומר כלל דטריפה וכן אם נפסד ונתקלקל לגמרי עד שנשפך במים או נגס כדונג שכל שנתמסמם רואין כאילו אינו (מה שאין כן בריאה דהא דקרומא עילאה גם תתאה מגין היינו על רוח מרחפת שבריאה ולא על כשר הריאה עצמו שאין החיות תלוי בו כלל כבמוח שבראש). ולפי זה דין המרכה ומסמסה במוח שבראש כדון נחטר ונתרוקן ובשניהם אין פיסולם אלא ככולו ולא במקצתו מאחר שאין פסול משום דסוף הקרום לינקב אלא מצד עצמו משום נטילתו וחסרונו. והרי זה בכלל כל האברים שנקיבתם פוסלת כך נטילתם פוסלת כדלקמן סי' נ"ו ס"ב] דהיינו דוקא בניטל כולו עיין שם. ומשום הכי נמי תנא רבי שמעון בן אלעזר בהמה שנתמסמם מוחה סתמא דמשמע כל מוחה כמו בשאר אברים ששנו בהם חכמים טריפות בסתם שאינה טריפה אלא ככולו ולא מקצתו כגון צמקה הריאה כדלקמן סי' ל"ו סעי' י"ד ד"ה אלא אם כן פרשי רבנן בפירושו או דמוכח מילתא במעמא דאין צריך לפרש כגון גבי ריאה שיבשה דלקמן שם סעיף י"ג¹¹⁰. והא דאמר רבי יהושע בן לוי¹¹¹ נתמרך ונתמסמם פסול בסתם גבי חוט השדרה ולא פירש דאפילו במשהו באורך רק שהוא כרוב עביו והקיפו פסול היינו משום דרבי יהושע בן לוי קאי על מתניתין¹¹² וברייתא¹¹³ דנפסק חוט השדרה כרובו טריפה ועלה קאמר דאם לא נפסק רוב עורו אלא נתמרך ונתמסמם מוחו פסול כאלו נפסק החוט ומילא משמע דהיינו כרוב עביו והקיפו. ותעד שהרי ר' יהושע בן לוי לא הזכיר חוט השדרה כלל בלשונו ועל כרחק קאי אחוט השדרה דמתניתין וברייתא. ומעם ההפרש והחילוק שבין חוט השדרה למוח שבראש פשוט הוא משום שהוט השדרה מחבר כל החוליות שהן בנין כל הגוף מזה לזה וכמושך להם כח חיות מן המוח ומשום הכי אם נפסק אינה חיה ולכך צריך להיות כל החוט מחובר חברו חזק ובריא קצתו אל קצתו עד שמעמידו ומוציאו קצתו הין לידו הוא

נח כנבואר בס"י לו ס"א.

101 נג, ב.

102 מניח ג.

103 כפרדש הב' שבר"ן (ורש"י) שם.

104 אורח"י וב"ש.

105 רדב"ז שם (שנפסק רובו מנחת החוליו טריפה. ולענין נשפך בקתון פירש דהיינו נשפך כולו). וזבאר לקמן בתנשך, דהיינו באורך משהו וכרוחב רוב עביו והקיפו. שאו הנקטת שהיון לידו ככפף ונפול.

106 ד"ה ואם חסר מן המוח (שפירש בהרמב"ם שנכשיר בנתמך ונתמרך ומפריך בתוסר).

107 הגב"ז אות מו.

108 א. הובא לעיל ס"ק ב.

109 פ"ג סי' יא (שהעליון חזק ומתקיים. ונתבאר לעיל ס"ק ב, דהיינו שהוא מגין).

110 שם שזבאר בברייתא (נה, ב) צמקה ריאה, ונפסק בש"ע שם דוקא כולה.

111 שפירש רבא (מו, ב); שיבשה מקצתה.

112 מו, ב.

113 ח טז, א.

114 טז, ב.

הלכות טריפות לא

קמה

ונחסר מהמוח (ה) כשיעור המים אם המוח מקיף המים סביב שלא היו

עומד אבל אם המקצת שחוץ לידו נכפה ונופל מאחר שאינו מחובר קצתו אל קצתו בחבור חזק ובריאי אין בו כח לחבר כל החוליות חיבור הראוי מה שאין כן במוח. ומשום הכי נמי לא כתב הרמב"ם¹⁷ להכשיר בנרקב אלא כמוח שבראש ולא בחוט השדרה¹⁸ אלא בנתמעך לבד ולא בנרקב כדלקמן סי' ל"ב¹⁹ משום דעל ידי הרקבון נחסר מעט כמו שכתבתי לעיל בשם המור וכחוט השדרה אין להכשיר כל שמעמידו ואינו עומד. והו' דעת הרדב"ז²⁰ בפירושו הרמב"ם והר"ף²¹ הובא בריק"ש²² ופיר' הרש"ט.

ומיהו לפי מה שכתבו האחרונים²³ לקמן סי' ל"ו סעיף י"ד גבי צמקה הריאה דאף על גב דכתבו כל הפוסקים דלא מיטרפא אלא ככולו מכל מקום רובו ככולו בכל התורה²⁴. אם כן הכי נמי גם כמוח שבראש לשיטת הרמב"ם והר"ף יש לומר דרובו ככולו בין בחסרון בין בנתמסמס. והא דנרקב אפילו כולו כשר משום דעל ידי הרקבון אינו חסר אלא מעט כמו"ש המור²⁵ (ולא אמרין דהנרקב כאלו אינו הואיל ולא נמס כדונג. ולא דמי לבשר שהרופא גוררו דלקמן סימן נ'²⁶ דשאני הכא דהקרומים מנגינים שכל שלא הגיע לשיעור מסמסה הדרא בריא. ובלאו הכי נמי על כרחך צריך לומר כן לכולא עלמא דהא בנחסר כולו פסול לכולא עלמא כמו שנתבאר לעיל ובנרקב כולו כשר לכולא עלמא²⁷).

ולענין הלכה אין להחמיר לאחרים בנתרוקן ונחסר מקצתו בין בחוט השדרה בין במוח שבראש נגד פסק השו"ע²⁸ והש"ך²⁹ ומ"ז³⁰ דסביבא להו כפרש"י בנתמומו³¹ וכשיטת הרא"ש³² וסיעתו (דלא כב"ח³³ ובגטת הגדולה³⁴). אלא כל בעל גפש יחמירו לעצמו בנתרוקן וחסר מקצתו בחוט השדרה לחוש להרמב"ם והר"ף³⁵. וכן בנתמסמסה אפילו משהו סמוך לקרום של מוח אין להקל כלל אפילו בהפסד מרובה נגד השו"ע והאחרונים. אלא אם יש עוד צדדים להקל יש להקל בנתמסמס במקצתו משום ספק ספקא³⁶ כמו שיכתבאר לקמן³⁷. עיין פרי הדש³⁸ בשם רדב"ז³⁹:

[ה] כשיעור המים. אבל אם לא נחסר כשיעור המים לא מהני מה שהמוח מקיף סביב מקצת המים. כי מותר המים העודפים על שיעור החסרון שנחסר המוח למראית

פג ס"ק ב (שנראה מבריו שנסמכים לדברי הש"ע בענין נחסר).
פד שגם נחסר כשרה (ולא רק נתגדל).
פה פ"ג סי' י"ב (אבל נתמומו שנתרוקן מעט כשרה).
פו ס"ד וזאם חסר (שרוצה לפרש גם ברש"י ורא"ש, שנתרוקן אין פירושו חסר אלא נתגדל, ולכן הפרוץ בחסר, דלא כשו"ע).
פז הגב"ז את גו (שנמסיק בהב"ח).
פח שנתבאר לעיל שנמסמס בחוט השדרה בחסר נאריך משהו ברוב עניו והקיפו (ובמוח שבראש אין נמסמס אלא בנחסר כולו או רובו).
פט שהמסק השני מצטרף לספקא דרינא כשלא נשפך כל המוח כמים (שלהדעת הר"ף והרמב"ם כשרה).
צ ס"ק ה.
צא ס"ק ג.
צב ח"ו סי' ב"ה (שהתיר בספק. ופירש הרי"ק ש מף ס"ב, שהוא נמנעם ספק ספקא).

ע פ"ו ח"ד (לגירסת הבמף משנה: שניקב או נתמעך).
עא פ"ש ח"א (שנתמעך).
עב סעיף ב.
עג ח"ו סי' ב"ה. וראה הקרי הלכות ח"ב ד, ב.
עד ירש סי"ב.
עה ס"ק ג.
עו ירש"ש פ"ג סי' צ. מ"ו מ"ק ב. וש"ך ס"ק כג. שצ"ח ס"ל"ג.
עז הוריות ג, ג.
עח שהובא לעיל בחלתה ח"ק.
עט סימן ט' בשעת"ר לא הגיע לידנו, וראה שו"ע שם ס"ג. סי' נח ס"ה. סי' נה ס"ו.
פ כמובא לעיל נוהגור, ומרמזים לגירסת הר"ב.
פא כאן (לענין מוח שבראש) ולקמן סי' לב ס"ד (לענין מוח שבתוך השדרה).
פב ס"ק ב (שתתיר אף בחסר. אלא שהובא לעיל מבריו שנתיר רק מנוגע ממש שכו"ב בחוט השדרה לא היה נכפה, וישל קי"ל ביוותה בה).
פג כמובא לעיל נוהגור, ומרמזים לגירסת הר"ב.
פד כמובא לעיל נוהגור, ומרמזים לגירסת הר"ב.
פה כמובא לעיל נוהגור, ומרמזים לגירסת הר"ב.
פו כמובא לעיל נוהגור, ומרמזים לגירסת הר"ב.
פז כמובא לעיל נוהגור, ומרמזים לגירסת הר"ב.
פח כמובא לעיל נוהגור, ומרמזים לגירסת הר"ב.
פט כמובא לעיל נוהגור, ומרמזים לגירסת הר"ב.
צ כמובא לעיל נוהגור, ומרמזים לגירסת הר"ב.
צא כמובא לעיל נוהגור, ומרמזים לגירסת הר"ב.
צב כמובא לעיל נוהגור, ומרמזים לגירסת הר"ב.

הלכות טריפות לא

קמט

העין בודאי נתקבצו ממקומות הרבה במוח עד שלא נודע מקומו מנקבים דקים ומסמסים הרבה באו וירדו למקום הזה שנמצאו בו ומי יודע אם מקצתם באו מסמך לקרום וספיקא דאורייתא לחומרא²³. וכל שכן אם אין נראה חסרון כלל במוח ונמצאו המים בין מוח לקרום התחתון דוראי טריפה. שאין לומר שהמוח שלם ומרוב לחותו הוליד מים ולא נמס ממנו כלום היה אינו דוראי במקום המים ליכא מוח דאי אפשר לשנים בנושא אחד וראוי הוא שהמוח ימלא כל החלל תוך הקרום דקרום התחתון הוא דבוק למוח ממש בכל בעל חי רק קרום העליון בדרו אינו דבוק כדלעיל²⁴ ואם כן במקום המים על כרחך נחסר המוח ונמס והיה למים (תבואות שור²⁵). וכן דעת המ"ז²⁶. דלא כפרי חדש²⁷).

אבל יש מפרשים²⁸ מה שכתב השו"ע (וכן הוא לשון הרא"ש²⁹ ומור) ונחסר מהמוח כשיעור המים הוא לקולא דאם לא נחסר המוח אין לחוש כלל למים שנמצאו בו מאחר שראוין שלא נתמסמס המוח והוא שלם בכל צדדיו והמים מצד עצמן אם אינן ממסמסו המוח אלא בתולדה או שהמוח מרוב לחות הוליד מים אין בהם שום טריפות שאין מוסיפים על הטריפות שמנו הכמים³⁰ (עין כרתי ופלתי³¹). ומה שכתב רמ"א להטריף בשלחופית המונחת בין קרום לגולגולת היינו נמי משום שדוראי נחסר המוח במקום השלחופית כי המוח הוא סמוך מאוד לגולגולת ואין ביניהם כי אם הבדל מעט מועיד במאד ולא ריוח והלל כלל כדי שיוכל להיות שלחופית מונחת שם (עין ריק"ש³²).

והמ"ז סבירא ליה גם כן דהאי ונחסר המוח שבשו"ע הוא לקולא אלא דסבירא ליה דאתי דווקא לאפקי מים שנמצאו בגולגולת אחר שהוציאו מתוכה את המוח שלם מכל צדדיו דתלין דמתחלה היו המים מקיפים המוח בהבדל מעט מועיד שבין הקרומים (כי קרום העליון דבוק ממש בגולגולת והתחתון במוח כדלעיל) ואחר שהוציא המוח עם קרום התחתון הדבוק בו נתקבצו המים ובאו למקום אחד ולכך אין לחוש למסמס המוח בזה מאחר שראוין שהמוח שלם מכל צדדיו ומים אלו באו ממקום אחר בגולגולת לבין הקרומים ולא ממסמסו המוח. אבל אם נמצאו בין מוח לקרום התחתון אף אם המים מקיפים המוח ונראה המוח שלם בעינינו סביב ואין בו פגם וחסרון כלל אין להקל לפי דעת המ"ז משום שבודאי ממסמסו המוח באו שהמוח צריך להיות דבוק בקרום ממש וממלא כל החלל בלי שום הבדל כלל ביניהם. וגם בין הקרומים אין להקל לפי דעת המ"ז אלא כמעט מים אבל בשלחופית שבין הקרומים טריפה בכל ענין (כמ"ש רמ"א) אף אם המוח שלם לגמרי מכל צדדיו ואין שום פגם וחסרון כלל במוח במקום השלחופית כגון שהיא קטנה במאד לפי שאין דרך שלחופית להתהוות אלא ממסמס המוח ולא ממים אחרים. וכל שכן אם נמצאת שלחופית קטנה בתוך המוח סמוך לקרום דאף אם המוח נראה שלם בעינינו כלל סביב גם במקום השלחופית שנראה לעין שתחת השלחופית אין במוח פגם וחסרון כלל אפילו משהו רק שזה כגובהו לשאר עיגול המוח אפילו הכי טריפה דוראי ממסמסו המוח נעשה השלחופית כמו שריגולות הוא להמצא שלחופית בתוך המוח כן דעת המ"ז³³.

וברתי ופלתי ס"ק ד.
צט פ"ג סי' יב, בשם הראב"ה (סי' א"פ ע"ו).
ק נגריא נד, א.
קא ס"ק ד.
קב שכתבו: שגם בזה לא הוסיפו אלא נחסר המוח.
קג כפי שפירש בו התבואות שור שם.

צג ביצה ג, ב.
צד ס"ק ב.
צה ס"ק ג.
צו ס"ק ב (לפירוש התבואות שור שם).
צז ס"ק ג (שפירש במ"ז שנבשרי בזה).
צח מורק"ק. וגם ברבי המ"ז פירשו בו הפ"ח שם.

הלכות טריפות לא

קנ

מגולים כלל אפילו לקרום [1] כשרה ואם לאו טריפה. והוא הדין אם היו המים מונחים בתוך שלחופית (פי' בעין כים) קטנה שאם היה המוח מקיפה שלא היתה [2] מגולה אפילו לקרום כשרה ואם לאו טריפה. הגה: וכן אם השלחופית מונחת בין הקרום [3] והגולגולת [4] טריפה (הג"א פ' א"טו). היה ספק אם היה מנוסה נמוח או לא טריפה על כן יש לזכר כשפותחין את הראש שיפתחו צדקן שיזכר לראות אם המוח מוקף אם ימצאו שם מים או לא

באר הגולה

1 ה"א שם.

והש"ך [5] הוסיף להחמיר גם בנמצאו מים בין הקרומים לומר דודאי ממסמוס המוח באו כמו בשלחופית שברמ"א. וכן עיקר להחמיר בשל תורה (תבואות שור). ומכל מקום בהפסד מרובה יש לסמוך בזה על רמב"ם [6] דלעיל [7] ולהקל בזה משום ספק ספקא [8].

אבל אין לסמוך על יש מפרשים דלעיל נגד הש"ך ופי' אלא אם כן נמצאו בתחתית המוח בחלל המלא לובן. שאף אם המים נוגעים בקרום התחתון הסובב מתחת לחלל ולובן שבו אפשר להקל ולסמוך על יש מפרשים דלעיל ולומר דלאו ממסמוס המוח באו מאחר שראוין שהמוח שלם מכל צדדיו על כרחק המוח מרוב לחותו הוליד מים או שהיו המים אלו בתולדה. וגם אם הצד הסמוך ללובן אינו שלם אלא נתמסמוס וגם אם אפילו הלובן נתמסמוס מקצתו או [9] נשאר מעט לובן סמוך לקרום אפשר להקל ולומר דהוי בכלל המוח מקף שבשוע' דהרר בריא מאחר שהמסמוס והחסרון הוא באמצע ולא סמוך לקרום רק שהמים יורו למטה בחלל ונרחקו בין הלובן ובין מוח המקיפו ובאו עד הקרום בתחתית הלובן:

[1] כשרה. דכיון שהמוח מקף המים מכל צד הדר בריא (רא"ש [10]):

[2] מגולה. אפילו מקצתה (הגהות אשר"י [11]):

[3] והגולגולת. דהיינו בין קרום התחתון לקרום העליון הדבוק לגולגולת. אף על פי שהמוח שלם (מ"ז [12]):

[13] טריפה. משום דודאי באו המים שבשלחופית מן המוח [14] ממסמוס הרבה ומנקבים דקים (ושמא מקצתם סמוך לקרום כדלעיל [15]). כי אף שהקרום שלם אפשר ללחלוחית המים שבמוח להתלחלח ולירד מתוכו כמו שיוודים מותרות לחלוחית המוח דרך הקרום אל החוטם. ומשום הכי אפילו אין השלחופית מחוברת ודבוקה בקרום טריפה. וכל שכן אם היא דבוקה ומחוברת בו דאיכא לזימור שניקב הקרום והשלחופית היא קרום שעלה מחמת מכה ואינה סתימה (עין תבואות שור [16]):

קד ס"ק ד.	מור ולבוש ס"ב.
קה ח"ו ס"י ב"סח (שהתוי בספק, ופרש הירק"ש סוף ס"ב, שהוא ננועם ספק ספקא).	קי פ"ג ס"י יא, מאור ידוע ס"י תו. וכה בראב"ה שם בשם בת"ג.
קו סוף ס"ק ד.	קיא ס"ק ב (המוח שלם).
קז שהספק הוה מנוצף לספיא דרינא כשלא נשפך כל המוח כמים (שלדעת הר"ף והרמב"ם כשרה).	קיב ס"ו ס"ק ב.
קח בשול"ת צ"צ ס"י שם הנדה: אם.	קיד ריש ס"ק ה.
קט פ"ג ס"י ב', בשם בראב"ה (ס"י א"ט ע"ו), בשם בת"ג.	קיד ס"ק ג (ויצא דרך הקרום כי קרום שעלה מחמת מכה).

הלכות טריפות לא

קנא

ומכל מקום אין צריך לדבוק אחר זה דסמכינן ארונא ויכול להסליך הראש או למכרו לנכרי וי' נבלא פתיסה (ד"ע).

ג. יאם נמצא תולעת [יא] בקרום המוח והמוח קיים ואין בקרום [יב] התחתון רושם ולא קורט דם כשרה י'יש מי שאומר שאין אנו בקיאות

באר הגולה

ז שם בת"א בשם ר"ח וז"ל הנרדכי כשמו מהא הנשין ח תה"ד מינ' קס"ז.
גבי פטוס ג"ז ע"א וז"ל הרקח.

[י] בלא פתיחה. ודוקא במקום דאין ריעותא לפנינו אבל אם יש ריעותא כגון שהבהמה בחייה היתה מנגענת בראשה (שקרוין שווינד"ל בל"א) פשיטא שיש לאסור עד שיתברר ההיתר בפתיחת הראשה (מ"ז קס"ו ב"ח קס"ו). ובחדש תמוז דשכיחי מים בגדוים ומלאים כל ירא שמים יחמרו לעצמו לכתחלה לפתוח הראש ולבדוק אם המוח מקוף אבל בדיעבד אין לחוש (עיין תבואות שור קס"ו):

[יא] בקרום המוח. פירוש בתוך קרום העליון (ש"ך סק"ח). והיינו אחר שהוציאו המוח מתוכו. והוא הדין בעורו בתוכו ונמצא מונה בו על קרום התחתון קס"ח מאחר שאין בו רושם ולא קורט דם. ולא אמרינן דאי אפשר שלא ינקוב התולעת את הקרום כפיו דהא אשכחן קס"ו גבי פטוס הרשע שנכנס יתוש בחוטמו ואף על פי כן חי ז' שנים (מרדכי קס"ו והגהות אשר"י קכ"א לפי דעת תרומת הרשן קכ"ב וכל האחרונים. דלא כתבואות שור קס"ג):

[יב] התחתון. אבל בקרום העליון אין לחוש אפילו ניקב לפי דעת הב"י כדלעיל ס"א. ולפי דעת החולקים שם צריך שלא יהיה רושם ולא קורט דם גם בעליון (רש"ל קכ"ד ש"ך קכ"ו).

והא דלא תלינן דלאחר שחיטה פריש וניקב הקרום התחתון או העליון מפני שיצא לבקש המימותא כאשר אפס חום הטבעי כמות הבהמה כי היכא דתלינן מהאי מעמא בריאה שנמצאת נקובה בתולעים כדלקמן ס"ו ל"ו קכ"ו וכן בקורקבן כדלקמן ס"ו מ"ט קכ"ו. רשאני התם דסתמא דמלתא שהתולעים יצאו מבפנים לחוץ שדרכה של ריאה לגרל תולעים בתוכה וכן בקורקבן ושאר בני מעיים מצויים בתוכם תולעים הגדלים בפרש שבוילעם העוף או הבהמה עם המאכל ומילתא דלא שכיחא כלל שיכנסו לתוכם תולעים מעלמא מחוץ לפנים וכוין דאמרינן שיצאו מפנים לחוץ ונקבו משום הכי תלינן בלאחר שחיטה שיצאו לבקש המימות. אבל הכא מסתמא לא יצא מפנים לחוץ כי היא מלתא דלא שכיחא לגרל

קטו ס"ק ג.

קטז ד"ה ונ"ש וכתב הראב"ן.

קיז ס"ק ה.

קיא כדלקמן סוף ס"ק טו, שקרום התחתון מקוף המוח גם במקום נקי החופם וקרום העליון פתוח שם, וכשתולעת נכנסה דרך החופם אפשר שתונצא בין הקרויים (שרואים אחר הוצאת המוח וקרום התחתון שמכיוונו), או על קרום התחתון (במקום נקי החופם, שקרום העליון אינו מגיע לשם).

קיט נשין נו, ג. וראה ש"ת צ"צ ס"ה א (ב, ג), פס"ד צ"צ נר, א.

קב רנו תרט.

קכא פ"ג ס"י יא, נאור זרוע ס"י תג.

קכב סימן קמ"ו (לא חזינן שום רושם ולא ריעותא בקרום כ"י בנמצא בקריחה של מוח).

קכג ס"ק ו (שהנרדכי מתיר אף כשנמצאו תולעים במוח נופדת). ויתבאר לקמן סוף ס"ק טו.

קכד כ"ש"ש פ"ג ס"י יא.

קכה ס"ק ח.

קכו סימן זה בשוע"ר לא הגיע לדינו, וראה שו"ע שם ס"ה. סימן זה בשוע"ר לא הגיע לדינו, וראה שו"ע שם

קכז ס"ה. פס"ד צ"צ פו, ב.

הלכות טריפות לא

קנב

בבדיקה וטריפה [הסג:] והסי' [ג] נהוג אבל אם נמצא חוץ לקררה כגון [ד] בחוטם כשירה דתלינן שלא הגיע למוח [ט] מעולם.

התולעים בתוך המוח עצמו או בתוך הראש (עין שערי דורא סימן מ"א¹⁰⁷) למעלה מקרום העליון ושכיח מפי דאחא מעלמא מחוץ לפניו דרך החוטם ומשום הכי נמצא בין ב' הקרומים. והלכך ברליבא רושם בקרום הא חוּזַנן שעדיין לא ניקב אבל אם כבר ניקב לא ידעינן אימתי ניקב דאין לתלות בלאחר שחיטה מפי מבחיים אלא בנקב הנעשה ביציאת התולע מבפנים לחוץ דתלינן שיצא לבקש המימות אבל בלאו הכי הוי ספק שקול ולחומרא. עין תבואות שור¹⁰⁸. עין סימן כ"ה¹⁰⁹ וסימן ז'¹¹⁰.

[ג] נהוג. שלא לסמוך על בדיקתנו אבל אי הוה סמכינן אבדיקתנו הוי שרי אף לרמ"א שחשש לסברת האוסרים אף בניקב העליון לברו כלדעיל סעיף א'¹¹¹ דמכל מקום הוי שרי בשבדק גם העליון דאמרינן שנכנס התולע דרך החוטם ולא ניקב אחד מהקרומים כדאשכחן גבי מיטום ברלעיל (עין ש"ך¹¹²):

[ד] בחוטם. אפילו סמוך למוח ממש (מהר"א בהגהות שערי דורא¹¹³):

[ט] מעולם. ואפילו פי התולע כלפי חוץ דנראין הדברים שהיה כבר על המוח ובקש לצאת לא מוכחא מילתא דאימר נתהפך כדרך בעלי חיים ואין מחויבין איסור ממקום למקום¹¹⁴ כמו שאין מחויבין טומאה ממקום למקום¹¹⁵ ואף על פי שנראין הדברים להחמיר יותר מלהקל אפילו הכי תלינן לקולא והוא הרין לאיסור כן כתב מהר"א בהגהות שערי דורא¹¹⁶. ובתורתם הרשן¹¹⁷ כתב דאפילו אם תמצוי לומר דהוי קצת הוכחה שהיה על המוח מכל מקום יש להחיר ממעם ספק ספיקא שמא נתהפך ולא הגיע לעולם על המוח ואם תמצוי לומר הגיע על המוח שמא לא ניקב הקרום. וספק ספיקא מהני בבחאי גוונא אף על פי שספק אחד אינו ספק שקול ממש¹¹⁸ כדלקמן סי' ק"א¹¹⁹ בכללי ספק ספיקא. ובתב המ"א¹²⁰ דמכל מקום נכון לברוק בקרום דמאחר שאפשר לעמוד על הבידור לא נעמיד על הספק עכ"ל.

והנה מכל זה מתבאר שקרום התחתון מקיף המוח גם במקום נקבי החוטם וקרום העליון לברו פתוח שם. וכן נראה בחוש. וכן הוא בשבילי אמונה¹²¹. והלכך אם נמצא תולע בתוך המוח עצמו אף על פי שהמוח מקיף התולע מכל צד ואינו סמוך לקרום כלל אין להקל כלל אפילו בהפסד מרובה משום דמסתמא אתא מעלמא דרך החוטם כדלעיל¹²² ואם כן ניקב קרום התחתון ככניסתו ואף על פי שנראה שלם קרום הוא שעלה מחמת

קנב שתולעים שבראש הבהמה מעלמא אתו.
קנב סי' לו סי' כו, שבראי שנים זה בשם הכל בו סי' קא (ע"א, ג).
קל סי' וס"א י (מתי תולים הנקבים בנאב).
קלא סימן ה' בשוע"י לא הגיע לדרינו, וראה רמ"א שם סי'א, וש"ך סי' ב (שבמקום ירועתא אסרינן אף ספק טריפות). ונתבאר לעיל סי' כד סי' גו.
קלב וסי' ב.
קלג סי' ח. וראה פס"ד צ"צ נד, גר.
קלד סי' פו ד"ה ורבע הנטאל.
קלה כדלעיל או"ח סי' תטו ס"ל, וש"נ. וראה כללי הפוסקים וההוראה כלל ע"ד.

קלו נדה ד, א, נה, א. וברלקמן סי' קצ"ט סי' כו.
קלז סי' פו ד"ה ורבע הנטאל.
קלח סי' קטו. וראה שתי' צ"צ אה"ע סי' שז אות ז'.
קלט ראה גם לעיל סי' כד מ"ק סי' מו, ובאו"ח סי' תטו ס"ב, וש"נ. אבל ראה לקמן סי' קפ"ט סי' כד (ד"ה והלכך), ובקרי"א שם סי' א (ס"ה אלא ודאי). כללי הפוסקים וההוראה כלל ע"א.
קמ סימן זה בשוע"י לא הגיע לדרינו, וראה ש"ך שם דין לו.
קמא סי' ד.
קמב תניב ד ר"ה המוח שבראש.
קמג סי' יב. וראה פס"ד צ"צ נג, ג.

הלכות טריפות לא-לב

קנג

ד' **עצם שהמוח מונח כתוכו יש בו חלל גדול כמו קדירה ויש על פיה כלפי הצואר כמו [טז] ב' פולין*** וכל מה שיש מהמוח בתוך הקדירה עד הפולין [יז] והפולין בכלל נדון כמוה [יח] ונקיבתו במשהו ומשם ואילך נדון [יט] כחוט השדרה.

לב דין מכה בחוט השדרה וכו' סעיפים:

א חוט השדרה * שנפסק רוב היקף עור החופה את המוח [א] טריפה אף על פי שכל המוח קיים ואם לא נפסק רוב העור אף על פי שנפסק כל המוח שבפנים כשר.

ב * נסדק העור [ב] לארכו כשר * וכן אם נשברה [ג] השדרה ולא נפסק

באר הגולה

ט חולין מ"ה א' מנרא דרבי יצחק בר נחמני בשם רבי'ל. ב רמב"ם בפ"ט טה"ל שחיטה מרין הגרית לקמן בס"י ל"ד * (וגם בעוף יש פולין הללו). וז"ל שישתיר בו מנפ דקיל מגרית שהחיות תלוי בו. א כריתא חולין מ"ה ב' ורבי וכדפריש רב שם. ג משנה שם ל"ד.

מכה. וכן הוא בהרי"א בהגהות שערי דורא ס"י מ"ז קמ"ד (וכ"ד תרומת הדין קמ"ה וב"י קמ"ו וכל האחרונים קמ"ו דלא כתבואות שור קמ"ה):

[טז] ב' פולין. בין בבהמה בין בעוף (גמ' קמ"ה):

[יז] והפולין בכלל. פירוש מוח שבנגד הפולין (רש"י קמ"ה):

[יח] ונקיבתו במשהו. פירוש נקיבת קרומו במשהו (רש"י קמ"ה):

[יט] כחוט השדרה. ונקיבת קרומו כרובו כדלקמן ס"י ל"ב קמ"ב:

[א] טריפה. ואם ניקב נקבים שאין בהם חסרון סביב הקיפו מצטרפים לרוב אפילו לא נקבו במקום אחד אלא זה למעלה וזה למטה בדרך שמוצטרפים לרוב להקל גבי שחיטה כדלעיל ס"י כ"א * וקל וחומר לטריפות להחמיר (תבואות שור' ב):

[ב] לארכו. על פני כולו ואפילו לא נשתיר כלום לא למעלה ולא למטה וקול מגררת דלקמן ס"י ל"ד (כ"ג) דאין למדין בטריות זו מו"ד ואין מוסיפין על המריות שמנו הכמסים בפירוש (תבואות שור' וקוח'):

[ג] השדרה. וידוע שלא נפסק החוט. וצריכה בדיקה עיין [ב] ח"ג" הובא בתורת יקותיאל

(נקיבת קרומו). וכדלעיל ס"ד ק (ד"ה ובנרא) שהמוח עצמו שנפסק אינו פוסל. קנג סעיף א. ש"ך כאן ס"ק יא.

סימן לב

א מינן זה בשוק"י לא הניע לדינו, וראה שיע שם ס"ג.
ב ס"ק א, וראה פס"ד צ"צ נה, ג.
ג ד"ה ובי"ש רבנו דאם נסדק. מ"ז ס"ק א. ש"ך ס"ק ג.
ד נמרא מה, ב.
ה נמרא נה, א.
ו ס"ק ב.
ז ס"י שפא ארת ג.
ח ס"י סא (קמב, ד).

קמו שנכנסים לראשו ורך נקבי החוטם, אבל אותן התולעים הנמצאים במוח של בהמה הם טריפה ובהמה טריפה נכרת כי התולע מנקב קרום של בהמה. קמה ס"י קמו (שהגורדי הכשיר רק כשנמצא בקדירה של מוח, ולא במוח עצמו).

קמו שהביא רבבי התרומת הדין (ד"ה וכתוב עוד בהגהת), ונפסק כותיה (בש"ע ס"ג).

קמו ראה שר"ה צ"צ ס"י סא (ב, ג).

קמה ס"ק ו (שהגורדי מתיר אף כשנמצאו תולעים במוח גופה). וכדלעיל ס"ק יא.

קמט מה, ב (בדק בעופה).

קנ שם רע"ב ד"ה ופולין ש"ך ס"ק ט.
קנא שם ס"א ד"ה נדון (במב במשהו). ש"ך ס"ק י